

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:4

med anledning av motioner om jakt- och viltvård m. m.

Motionerna

I motionen 1977/78:474 av Eric Marcusson och Thure Jadestig (båda s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jakträtten på allmän väg.

I motionen 1977/78:790 av Alf Lövenborg (apk) föreslås att riksdagen som sin principiella ståndpunkt uttalar att jakträtten skiljs från markäganderätten och i övrigt hemställer till regeringen om en allmän översyn av lagen (1938:274) om rätt till jakt så att motionens syfte tillgodoses.

I motionen 1977/78:1270 av Wiggo Komstedt (m) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om att rapportskyldigheten för älgjaksområden begränsas i enlighet med vad i motionen anförts.

I motionen 1977/78:1276 av Håkan Strömberg m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar att uttala sig för att ett anslag ur jaktvårdsfonden om 150 000 kr. tillerkänns Jägarnas riksförbund–Landsbygdens jägare.

I motionen 1977/78:1278 av Jörn Svensson m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar uttala att duvhöken i likhet med övriga rovfåglar bör totalfridlysas i hela riket.

I motionen 1977/78:1282 av Rolf Wirtén (fp) hemställs att riksdagen uttalar sig för 1. att duvhöken omedelbart fridlysas, 2. att alla rovfåglar blir kronans villebråd.

I motionen 1977/78:1622 av Tore Nilsson och Per Petersson (båda m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en snabb utredning med syfte att begränsa de ekonomiska skadorna genom älg i växande skog.

I anslutning till behandlingen av förevarande motioner har utskottet anordnat hearing med företrädare för Svenska Jägareförbundet och Jägarnas riksförbund–Landsbygdens jägare.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet några under riksmötet 1977/78 väckta motioner om jakt- och viltvård m. m.

Jaktlagstiftningen i allmänhet. I motionen 1977/78:474 påpekas att reglerna om jakträtt på väg infördes i jaktlagstiftningen redan år 1912, dvs. i en tid då trafiken var av helt annan karaktär och betydligt lägre intensitet än i dag. Enligt motionärerna är det därför väl motiverat att 1977 års jakt- och

viltvårdsberedning behandlar även frågan om jakträtten på allmän väg så att vi får en jaktlagstiftning som – från såväl trafik- som jaktvårdssynpunkter – anpassas till den situation som råder i dag.

Enligt motionen 1977/78:790 är det i slutet av tjugonde århundradet hög tid att ersätta den nuvarande feodalistiska jaktlagstiftningen med en demokratisk sådan. Detta mål kan enligt motionären endast uppfyllas genom att jakträtten skiljs från markägandet. Motionären pekar bl. a. på den förändring i markägarstrukturen som skett genom samhällsutvecklingen och som lett till att skaran av egendomslösa i jaktlagens mening ökat. Motionen utmynnar i en hemställan om en allmän översyn av jaktlagen i enlighet med motionens syfte och om ett principiellt uttalande från riksdagens sida att jakträtten bör skiljas från markäganderätten.

Utskottet vill nämna att en av huvudpunkterna i lagen (1938:274) om rätt till jakt – jaktlagen – är att jakträtten tillkommer markägaren på honom tillhörigt område. Med jakträtten följer emellertid också vissa skyldigheter för jakträttsinnehavaren i fråga om jaktvården. Detta förhållande har fått sitt uttryck bl. a. i 1 § 2 st. jaktlagen. Där stadgas att jakträttsinnehavare bör "genom ändamålsenlig och efter tillgången på villebråd lämpad jakt ävensom, där så lämpligen kan ske, genom åtgärder för villebrådets skydd och förkovran sörja för bevarandet av ett artrikt och livskraftigt villebrådsbestånd".

Bestämmelser om jakträtt på väg finns i 5 § 1 mom. jaktlagen. Dessa innebär att den som äger väg inte har jakträtt på vägen med mindre han äger mark intill denna. Den som äger mark på båda sidor om vägen har jakträtt även om han inte äger vägen. Går väg i gränsen mellan skilda ägares mark och äger ingen av dem vägen har båda jakträtt på vägen. Stadgandet har i oförändrat skick överförts från 1912 års lag om rätt till jakt. I en kommentar till den av föredragande departementschefen förordade lydelsen i 1912 års lag, vilken också antogs av riksdagen, påpekades bl. a. att följderna härav blev att särskilda bestämmelser rörande rätten till fallvilt på väg inte erfordrades. (NJA II 1913 s. 78-79).

Utskottet får erinra om att regeringen i början av år 1977 tillsatt en jakt- och viltvårdsberedning, som med utgångspunkt bl. a. i jaktmarksutredningens betänkande (SOU 1974:80) och remissyttrandena över detta har att behandla vissa frågor inom jakt- och viltvården. Enligt utredningsdirektiven omfattar uppdraget bl. a. en översyn av jaktförfattningarna i syfte att göra dem enklare och mera överskådliga. Enligt utskottets uppfattning berör motionen 474 en fråga som på ett naturligt sätt synes falla inom ramen för beredningens verksamhet. Utskottet finner för sin del lämpligt att motionen överlämnas till jakt- och viltvårdsberedningen.

Ett genomförande av i motionen 790 framlagt förslag i fråga om jakträttens skiljande från markäganderätten leder till svåröverskådliga konsekvenser av såväl lagteknisk art som i fråga om ansvaret för och det praktiska handhavandet av viltvården. I avvaktan på resultatet av jakt- och viltvårdsbered-

ningens verksamhet är utskottet inte berett att förorda någon åtgärd med anledning av motionen. Motionen avstyrks således.

Vissa älgjaksfrågor. Enligt 2 § älgavgiftskungörelsen (1965:260) skall den som bedriver jakt efter älg senast inom en vecka efter jakttidens utgång sända anmälan till länsstyrelsen om jaktresultatet, oavsett om älg har fällts eller ej. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 1976. Tidigare behövde anmälan ske endast om älg hade fällts. Rapportsystemets nuvarande utformning sammanhänger med riksdagens beslut om riktlinjer för älgvården (se prop. 1975:25, JoU 1975:13, rskr 1975:211). Dessa innebär bl. a. att visst markområde, som har jaktlig betydelse för älgjakt, kan av länsstyrelsen registreras som älgjaksområde. Älgjaksområde kan bestå av en eller flera fastigheter eller delar av fastighet. Är området tillräckligt stort för att tilldelas minst en vuxen älg per år kallas det licensområde. För sådant område fastställer länsstyrelsen det antal djur som får fällas. Älgjaksområde som p. g. a. begränsad areal eller annan orsak ej uppfyller kraven på licensområde får utan särskild ansökan s. k. generell älgtilldelning, nämligen en årskolv och ett vuxet djur. Ett av syftena med rapportsystemet är att ge berörda myndigheter möjlighet att kontrollera och följa upp resultaten av den 5-åriga försöksverksamhet med samordnad älgjakt som f. n. pågår.

I älgavgiftskungörelsen finns vidare regler om ersättning ur älgskadefond för älgskada på gröda, fruktodling m. m. Möjligheten till ersättning omfattar däremot inte skada på skog.

I motionen 1977/78:1270 anfördes kritiska synpunkter på rapportsystemet vid älgjakt. Enligt motionen bör man minska den byråkrati som nuvarande rapportsystem innebär så att rapportering krävs endast för de områden på vilka älg skjutits.

I motionen 1977/78:1622 framhålls att den kraftiga ökningen av älgstammen vållat olägenheter bl. a. i form av stora skador på unga träd och plantor i skogen. Enligt motionärerna bör bestämmelserna om ersättning ur älgskadefonden ändras så att även svåra skador på växande skog kan ersättas.

Enligt vad utskottet erfarit har rapportsystemet för älgjakt i några fall tillämpats på ett sätt som väckt viss kritik liknande den som framförts i motionen 1270. Bl. a. har påpekats att rapportsystemet kommit att omfatta inte bara dem som bedrivit jakt efter älg utan även sådana kategorier av jakträttsinnehavare som hos länsstyrelsen fått visst markområde registrerat som älgjaksområde men därefter inte bedrivit någon jakt. Utskottet anser det för sin del angeläget med ett rapportsystem som utan att leda till onödig byråkratisering kan ge vederbörande myndigheter det nödvändiga bedömnings- och beslutsunderlaget i fråga om älgvården. Det bör nämnas att rapportsystemet f. n. är föremål för översyn inom jordbruksdepartementet, vilken bl. a. syftar till att närmare klarlägga vilka kategorier av jakträttsinnehavare som rapportskyldigheten skall omfatta. Med hänvisning härtill anser utskottet att motionen 1270 inte bör föranleda någon särskild åtgärd

från riksdagens sida.

I anslutning till motionen 1622 kan utskottet vitsorda att den växande älgstammen i vissa län skapat påtagliga problem för skogsbruket. Utskottet vill emellertid – med hänvisning också till den belastning på älgskadefonderna som nuvarande ersättningsregler innebär – ifrågasätta om dessa problem i första hand bör lösas genom utvidgade ersättningsmöjligheter. Den grundläggande principen för reglering av viltskador bör vara att sådana skador bör förebyggas genom en efter rådande förhållanden avpassad avskjutning av viltet. Utskottet vill i sammanhanget nämna att statens naturvårdsverk uppmärksammat problemen med den växande älgstammen och med anledning härav bl. a. i en rundskrivelse till berörda länsstyrelser framhållit det angelägna i en ökad avskjutning. En sådan torde också av allt att döma komma till stånd under innevarande jaktsäsong. Härtill kommer att jaktförfattningarna möjliggör för länsstyrelsen att vid behov besluta om mera extraordinära åtgärder i form av t. ex. förlängd jakttid eller åläggande för jakträttsinnehavare att vidta olika skadeförebyggande åtgärder. Enligt vad utskottet erfarit kommer jakt- och viltvårdsberedningen troligen att omkring årsskiftet 1978/79 framlägga vissa förslag angående viltskadeproblematiken. Med hänvisning till vad här anförts finner utskottet att motionen 1622 inte nu bör föranleda något initiativ från riksdagens sida.

Jakten på duvhök. I motionerna 1977/78:1278 och 1977/78:1282 framhålls att duvhöken bör totalfridlysas från jakt. Motionärerna påpekar bl. a. att duvhöken är den enda svenska rovfågel som inte är fridlyst och att åtskilliga andra länder, bl. a. Norge och Danmark, fattat beslut om fridlysning. Situationen påstås rimma illa med Sveriges goda rykte inom nationell och internationell naturvård. Enligt motionen 1282 bör dessutom alla rovfåglar göras till kronans villebråd. Alla upphittade döda exemplar av rovfåglar skulle därvid inlämnas till polisen för vidare befordran till naturhistoriska riksmuseet. Härigenom skulle det enligt motionen bli lättare att ingripa mot olaglig rovfågelshantering och skapas bättre möjligheter till miljövårdsforskning.

Utskottet får erinra om att frågan om fridlysning av duvhök behandlades av riksdagen under riksmötet 1975/76 (JoU 1975/76:25). I det av riksdagen godkända betänkandet anförde utskottet bl. a. följande:

Enligt vad utskottet erfarit har farhågor för en nedgång i den svenska stammen av duvhök på senare tid framförts bl. a. från Sveriges ornitologiska förening och Sveriges naturskyddsförening. Den allmänna jakttiden i fråga om duvhök har också successivt blivit föremål för inskränkningar. Fram till den 1 juli 1967 t. ex. omfattade den allmänna jakttiden september–mars, utan inskränkning till någon viss del av riket. Efter vissa förkortningar av jakttiden åren 1968 och 1969 infördes med verkan fr. o. m. den 1 juli 1970 (1970:274) de regler som alljämt gäller och som f. n. återfinns i jaktidsförordningen (1975:543).

Enligt 2 § jaktidsförordningen gäller allmän jakttid i fråga om duvhök under september–november i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län och i övriga delar av riket under december–februari. Vidare

gäller enligt 3 § samma förordning att duvhök – liksom vissa andra djurarter – får jagas under hela jaktåret inom område för viltuppfödning, hönsgård eller därmed jämförlig anläggning samt inom ett avstånd av 200 m från sådan anläggning, allt under förutsättning att jakten behövs för att hindra skada inom anläggningen.

Såvitt utskottet kunnat finna har på senare tid även i internationella sammanhang en tendens till utökat rovfågelskydd kunnat skönjas. Enligt en ofta hävdad åsikt bör all jakt på rovfågel i princip vara förbjuden. Enligt utskottets mening får rovfågeln anses utgöra ett omistligt inslag i en levande och variationsrik fauna och utskottet vill därför tillstyrka sådana åtgärder som är ägnade att trygga rovfågelarternas fortbestånd. Utskottet vill emellertid erinra om att det enligt nuvarande ordning ankommer på regeringen att fastställa allmänna jakttider för de olika djurarterna efter förslag från statens naturvårdsverk. Vad särskilt duvhöken beträffar avvaktar naturvårdsverket f. n. enligt uppgift resultatet av ett vetenskapligt forskningsprojekt rörande denna fågelart. Utskottet vill med hänvisning till det anförda inte förorda något särskilt förslag från riksdagens sida med anledning av motionen. Mot bakgrund av sin i det föregående deklarerade principiella inställning till rovfågeln vill utskottet emellertid framhålla att utskottet inte motsätter sig en total fridlysning av duvhöken, dock med det undantag som anges i 3 § jaktidsförordningen angående område för viltuppfödning m. m. Med vad utskottet nu anført bör motionen kunna anses besvarad.

I 18 § 1 mom. jaktlagen anges de djurarter som utgör kronans villebråd. Härmed avses vissa djurarter som, om de dödas, fångas eller anträffas som fallvilt, tillfaller kronan oberoende av vem jakträtten tillkommer. Såvitt avser dagrovfåglar omfattar bestämmelsen bl. a. örnar, falkar och kärnhökar samt i vad avser ugglor samtliga arter utom kattuggla.

Utskottet har när det gäller fridlysning av duvhöken alljämt samma principiella inställning angående skyddet av rovfågelarterna som redovisats i förenämnda betänkande. Som utskottet tidigare framhållit ankommer det emellertid enligt rådande kompetensfördelning mellan statsmakterna på regeringen att besluta om fridlysning av hotade djurarter. Regeringens ställningstagande grundas bl. a. på förslag från statens naturvårdsverk, som i sin tur inhämtar yttrande från jaktidsberedningen. I sitt nyligen avlämnade förslag till ändringar i jaktidsförordningen för tiden 1979–1980 föreslår verket att den allmänna jakttiden i fråga om duvhök skall utgå. Den s. k. skyddsjakten enligt 3 § jaktidsförordningen berörs ej av förslaget. Utskottet konstaterar att naturvårdsverkets förslag ligger helt i linje med den principiella inställning till skyddet för rovfåglar som utskottet intagit.

Frågan om eventuella ändringar i jaktidsförordningen för angivna tidsperiod övervägs f. n. i jordbruksdepartementet.

Med vad utskottet här anført i fråga om fridlysning av duvhök bör motionen 1278 och motionen 1282, yrkande 1, kunna anses besvarade.

I anslutning till yrkande 2 i motionen 1282 vill utskottet framhålla att det även här ankommer på regeringen att, t. ex. på förslag av naturvårdsverket, bedöma i vad mån vetenskapliga eller andra skäl talar för att flera djurarter än f. n. bör omfattas av bestämmelserna om kronans villebråd. Utskottet har

inte funnit tillräckliga skäl att förorda något riksdagsinitiativ med anledning av motionen 1282 i förevarande del.

Anslag till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare. I motionen 1977/78:1276 framhålls bl. a. att det praktiska viltvårdsarbetet – förutom genom markägares och jägares enskilda insatser – utförs av jägarnas två intresseorganisationer, nämligen Svenska jägareförbundet (SJF) och Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare (JRF-Lj). Båda förbunden bedriver enligt motionärerna likartad verksamhet, innefattande forskning och resultatuppföljning, remissyttranden till berörda myndigheter, studieverksamhet med kurser och utbildning för jägare och naturvårdare, skytteverksamhet med bl. a. jakt- och skytteprov som jägarna enligt lag måste genomgå samt information och rådgivning till jägare och allmänheten i praktiskt vilt- och miljövårdsarbete. Trots detta har JRF-Lj inte erhållit något bidrag från jaktvårdsfonden. Det arbete som sagda förbund och dess medlemmar utför för främjandet av bättre vilt- och miljövård är enligt motionärernas mening så omfattande och betydelsefullt att förbundet bör erhålla stöd för sin verksamhet.

Utskottet vill erinra om att frågan om anslag ur jaktvårdsfonden till JRF-Lj tidigare vid upprepade tillfällen behandlats av riksdagen med anledning av motioner i ämnet (senast JoU 1975:14). Utskottet har i sina yttranden över dessa motioner bl. a. framhållit att ledningen av jaktvårdsarbetet i landet enligt statsmakternas beslut åren 1938 och 1951 anförtrots åt Svenska jägareförbundet och dess lokalavdelningar. Att tilldela annan jaktorganisation bidrag ur fonden för den löpande verksamheten har ansetts medföra administrativ oklarhet och vara ägnat att öka administrationskostnaderna för jaktvårdsarbetet. Utskottets uppfattning har delats av riksdagen.

Utskottet har i anslutning till den i ärendet väckta motionen bl. a. hört representanter för Svenska jägareförbundet och JRF-Lj och därvid fått en utförlig redogörelse för den aktuella situationen i vad avser de båda förbundens verksamhet och ekonomi m. m. Sedan frågan om ekonomiskt stöd till JRF-Lj senast behandlades i riksdagen synes vissa faktorer ha tillkommit som enligt utskottets mening bör påverka bedömningen av denna fråga. Sålunda kan nämnas att de av riksdagen nyligen godkända riktlinjerna för kompetensprov för jägare (prop. 1977/78:141, JoU 1977/78:28, rskr 1977/78:323) bl. a. innebär att de båda jägarorganisationerna i samarbete bör svara för provens praktiska genomförande på fältet. Det har därvid förutsatts att organisationerna på lika villkor skall erhålla bidrag ur jaktvårdsfonden för den verksamhet som de utför med anledning av kompetensprovet. I sammanhanget kan vidare nämnas att JRF-Lj genom regeringsbeslut hösten 1977 erhöll ett bidrag om 100 000 kr. ur älgskaderegleringsfonden för förbundets insatser i samband med försöksverksamhet med samordnad älgjakt.

Mot bakgrund av den senaste tidens utveckling mot ett ökat ianspråktagande av JRF-Lj:s resurser för samhällsnyttiga uppgifter ligger utskottet i

och för sig motiverat att förbundet erhåller visst bidrag av allmänna medel. Utskottet har för sin del inte något att erinra mot att förbundet, i avbidan på resultatet av den översyn av jaktens administration m. m. som sker genom jakt- och viltvårdsberedningens försorg, om så befinns erforderligt, av medel ur exempelvis jaktvårdsfonden tilldelas ytterligare bidrag för sin verksamhet.

Med hänvisning till att det enligt gällande ordning ankommer på regeringen att fastställa jaktvårdsavgiftens storlek och fördelningen av medel från jaktvårdsfonden är dock utskottet inte berett att gå in på de närmare villkoren för ett sådant stöd.

Utskottet förordar att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet här anfört med anledning av motionen 1276.

Utskottet hemställer med hänvisning till det anförda
att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om överlämnande av motionen 1977/78:474 till jakt- och viltvårdsberedningen,
2. avslår motionen 1977/78:790,
3. avslår motionen 1977/78:1270,
4. som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionen 1977/78:1276,
5. anser motionerna 1977/78:1278 och 1977/78:1282, yrkande 1, besvarade med vad utskottet anfört,
6. avslår motionen 1977/78:1282, yrkande 2,
7. avslår motionen 1977/78:1622.

Stockholm den 7 november 1978

På jordbruksutskottets vägnar
SVANTE LUNDKVIST

Närvarande: Svante Lundkvist (s), Hans Wachtmeister (m), Bertil Jonasson (c), Grethe Lundblad (s), Börje Stensson (fp), Sven Lindberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Märta Fredrikson (c), Håkan Strömberg (s), Stig Alftin (s), Gunnar Johansson (m), Ove Karlsson (s), Rune Johnsson i Mölndal (c), Anders Dahlgren (c) och Wivi-Anne Radesjö (s),

dock att Ove Karlsson ej deltagit i behandlingen av punkten 4 i utskottets hemställan.

Reservation

av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Gunnar Johansson (samtliga m) som anser att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Mot bakgrund" och på s. 7 slutar med "sin verksamhet" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till den allmänna informationsverksamhet för jaktens och viltvårdens intresse som bedrivs av Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare inom den egna medlemskåren finner utskottet det i och för sig motiverat att förbundet erhåller visst bidrag av allmänna medel.

Ett stöd för en inte närmare preciserad prestation kan självfallet i vissa fall ha berättigande som ett allmänt organisationsstöd. Det är emellertid av principiella skäl viktigt att likartade aktiviteter i olika jägarorganisationer ger anledning till lika stöd från samhällets sida.

Förhållandet att sådant stöd kan ges formen av allmänt organisationsstöd gör det naturligt att såväl Svenska jägareförbundet som Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare på jämförbara villkor ges visst organisationsstöd.

Det finns skäl som talar för att landets jägare genom sina licensmedel till jaktvårdsfonden, framför användandet av budgetmedel, svarar för visst stöd till jägarorganisationerna.